Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2024/2078

11.3.2024.

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Komisijas paziņojums par robežvērtībām, kas noteiktas saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (Direktīva 2008/56/EK) un Komisijas Lēmumu (ES) 2017/848

(C/2024/2078)

I. Ievads

Šā paziņojuma mērķis ir izskaidrot jautājumus, kas saistīti ar to laba vides stāvokļa robežvērtību juridisko statusu un izmantošanu, kuras ES, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā noteiktas saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu ([1]) (Direktīva 2008/56/EK, turpmāk "direktīva") un Lēmumu (ES) 2017/848, ar ko nosaka laba jūras ūdeņu vides stāvokļa kritērijus un metodiskos standartus un monitoringa un novērtēšanas specifikācijas un standartizētas metodes ([2]) (turpmāk "lēmums").

II. Juridiskais konteksts

Direktīva prasa dalībvalstīm veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai vēlākais līdz 2020. gadam jūras vidē sasniegtu vai saglabātu labu vides stāvokli (1. panta 1. punkts). Lai šo mērķi piepildītu, tām jāizstrādā un jāīsteno jūras stratēģijas, kā aprakstīts 5. pantā. Viens no jūras stratēģiju aspektiem ir noskaidrot, vai jūras ūdeņu vides stāvoklis ir labs (5. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punkts).

Direktīvas 3. panta 5. punktā "labs vides stāvoklis" (LVS) ir definēts šādi: "*jūras ūdeņu vides stāvoklis, kurā nodrošināti ekoloģiski daudzveidīgi un dinamiski okeāni un jūras, kas ir tīras, veselīgas un produktīvas sev raksturīgos apstākļos, un kurā jūras vidi izmanto ilgtspējīgi, tādējādi saglabājot izmantošanas un darbību potenciālu pašreizējām un turpmākajām paaudzēm*".

Saskaņā ar direktīvas 9. panta 1. punktu un pamatojoties uz sākotnējo novērtējumu, kas veikts atbilstīgi 8. panta 1. punktam, dalībvalstīm jānovērtē katra reģiona vai apakšreģiona jūras ūdeņu LVS raksturīgo iezīmju kopums. To darot, tām jāņem vērā direktīvas I pielikumā uzskaitītie vienpadsmit kvalitatīvie raksturlielumi. Jūras ūdeņu LVS kritēriji un metodiskie standarti, kas dalībvalstīm jāizmanto, ir noteikti lēmumā. Direktīvas 9. panta 3. punktā teikts, ka Komisija tos noteikusi tā, "*lai nodrošinātu konsekvenci un ļautu dažādos jūras reģionos un apakšreģionos salīdzināt to, ciktāl ir panākts labs vides stāvoklis*".

Lēmuma 8. apsvērumā teikts: "*Attiecībā uz katru Direktīvas 2008/56/EK I pielikumā uzskaitīto kvalitatīvo raksturlielumu un ņemot vērā minētās direktīvas III pielikumā iekļautos indikatīvos sarakstus, ir jānosaka izmantojamie kritēriji, tostarp kritēriju elementi, un – attiecīgā gadījumā – robežvērtības. Robežvērtības ir paredzētas, lai palīdzētu katrai dalībvalstij definēt laba vides stāvokļa raksturīgo iezīmju kopumu un novērtēt to, cik lielā mērā ir sasniegts labs vides stāvoklis.*" Lēmuma 2. panta otrās daļas 5. punktā precizēts, ka "*"robežvērtība" ir vērtība vai vērtību diapazons, kas ļauj novērtēt attiecībā uz konkrētu kritēriju sasniegto kvalitātes līmeni un tādējādi palīdz novērtēt to, cik lielā mērā ir sasniegts labs vides stāvoklis.*"

Lēmumā norādīts, ka pielikumā ir noteikti divu veidu kritēriji, kas izmantojami LVS noteikšanā: primārie ([3]) un sekundārie ([4]). Dalībvalstīm principā ir pienākums izmantot primāros kritērijus, ja vien tās, pamatojoties uz jūras ūdeņu stāvokļa sākotnējo novērtējumu vai tā vēlākajiem atjauninājumiem, kas veikti saskaņā ar direktīvas 8. pantu un 17. panta 2. punkta a) apakšpunktu, pienācīgi nepaskaidro, kāpēc primārais kritērijs nav piemērojams. Tomēr saskaņā ar lēmuma 3. panta 2. punktu dalībvalstīm ir dota zināma rīcības brīvība lemt par sekundāro kritēriju izmantošanu (ja pielikumā nav noteikts citādi). Dalībvalstis var nolemt sekundāro kritēriju izmantot, lai vajadzības gadījumā papildinātu primāro kritēriju vai ja ir risks, ka attiecībā uz konkrēto kritēriju jūras vidē netiks sasniegts vai saglabāts LVS.

([1]) OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp.
([2]) OV L 125, 18.5.2017., 43. lpp.
([3]) Sk. lēmuma pielikumu: D1C1, D1C2, D1C3, D1C4, D1C5, D1C6, D2C1, D3C1, D3C2, D3C3, D4C1, D4C2, D5C1, D5C2, D5C5, D6C1, D6C2, D6C3, D6C4, D6C5, D8C1, D8C3, D9C1, D10C1, D10C2, D11C1, D11C2.
([4]) Sk. lēmuma pielikumu: D2C2, D2C3, D4C3, D4C4, D5C3, D5C4, D5C6, D5C7, D5C8, D7C1, D7C2, D8C2, D8C4, D10C3, D10C4.

Robežvērtību mērķis ir novērtēt kvalitātes līmeni, kāds sasniegts attiecībā uz katru (primāro vai sekundāro) kritēriju, ko savukārt izmanto, lai novērtētu direktīvas I pielikumā uzskaitīto kvalitatīvo raksturlielumu sasniegšanu. Minētie raksturlielumi tiek izmantoti, lai noteiktu, sasniegtu vai saglabātu LVS, kas ir direktīvas galvenais mērķis.

Lēmuma pielikumā jau ir noteiktas vairākas robežvērtības, kas izriet no spēkā esošajiem tiesību aktiem un tādējādi ir jau piemērojamas. Attiecībā uz pārējām robežvērtībām, kas jānosaka saskaņā ar lēmumu, tā 5. panta 1. punkts prasa dalībvalstīm robežvērtības noteikt līdz 2018. gada 15. jūlijam ([5]). Ja dalībvalstis robežvērtības šajā termiņā noteikt nespēj, tām tās jānosaka "*iespējami drīz pēc tam*" ([6]), bet ar nosacījumu, ka dalībvalstis direktīvas 17. panta 3. punktā paredzētās paziņošanas satvarā dara Komisijai zināmus kavēšanās iemeslus.

Līdz šim ES, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā ir noteiktas vairākas dažādu raksturlielumu kritēriju robežvērtības ([7]).

III. **Laba vides stāvokļa robežvērtību statuss**

1) *Robežvērtības, kas atšķiras no ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī noteiktajām robežvērtībām*

Pirmais noskaidrojamais jautājums ir, vai dalībvalstis attiecībā uz to pašu kritēriju var izmantot nacionālās robežvērtības, kas atšķiras no ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī noteiktajām robežvērtībām.

Lēmuma juridiskais pamats ir direktīvas 9. panta 3. punkts. Lēmums noteic, ka robežvērtības ir paredzētas, "*lai nodrošinātu novērtējumu konsekvenci un dotu iespēju salīdzināt, cik lielā mērā dažādos jūras reģionos un apakšreģionos tiek sasniegts labs vides stāvoklis.*" Ja dalībvalstīm būtu atļauts nacionālās robežvērtības izmantot vēl pēc tam, kad robežvērtības ir noteiktas ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī, tas apdraudētu 9. panta 3. punkta mērķi, jo minētais punkts tiecas nodrošināt arī to, ka iestādes visā ES darbojas saskaņoti un koordinēti.

Turklāt tas būtu pretrunā lēmuma normām. Kā norādīts iepriekš, lēmuma 4. panta 2. punkta a) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm nacionālās robežvērtības izmantot tikai tik ilgi, kamēr nav robežvērtību, kas noteiktas Savienības, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā. Tas nozīmē: tiklīdz robežvērtības ir noteiktas pārvalstiskā līmenī, dalībvalstis nacionālās robežvērtības izmantot vairs nedrīkst. Šo secinājumu apstiprina 12. apsvēruma formulējums. Minētajā apsvērumā teikts: "*Kamēr šādas robežvērtības Savienības, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā vēl nav noteiktas, dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai izmantot nacionālās robežvērtības, virzības tendences vai – kā aizstājējvērtības – slodzes robežvērtības.*"

Tātad, **tiklīdz robežvērtības ir noteiktas ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī, izmantot atšķirīgas nacionālās robežvērtības dalībvalstīm vairs nav atļauts**.

2) *Dalībvalstu rīcības brīvība ES, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā noteiktās robežvērtības neizmantot 17. pantā paredzētās jūras stratēģiju atjaunināšanas kontekstā*

Otrais noskaidrojamais jautājums ir, vai dalībvalstīm ir atļauts ES, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa procesā noteiktās robežvērtības neizmantot jūras stratēģiju atjaunināšanā. Konkrētāk, vai tās atļauts neizmantot, kad saskaņā ar direktīvas 17. pantu tiek noteikts jūras ūdeņu vides stāvoklis.

Saskaņā ar lēmuma 2. panta otrās daļas 5. punktu robežvērtības "*ļauj novērtēt attiecībā uz konkrētu kritēriju sasniegto kvalitātes līmeni*". Tas nozīmē, ka tad, kad dalībvalstis izvēlas piemērot konkrētu raksturlielumu vai kritēriju, kura attiecīgās robežvērtības ir noteiktas ES, reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā, tām minētās robežvērtības jāizmanto.

Tomēr saskaņā ar lēmuma 3. panta 1. vai 2. punktu dalībvalstīm ir atļauts ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī noteiktās robežvērtības neizmantot, ja minētās vērtības attiecas uz kritēriju, ko attiecīgā dalībvalsts nepiemēro. Saskaņā ar direktīvas I pielikumu tāpat ir ar robežvērtībām, kas attiecas uz raksturlielumiem, kurus dalībvalsts uzskata par nepiemērotiem.

([5]) Saskaņā ar direktīvas 17. panta 2. punkta a) apakšpunktu.
([6]) Lēmuma 5. panta 2. punkts.
([7]) Sk. šā paziņojuma pielikumu.

Dalībvalsts lēmums ([8]) nepiemērot konkrētu raksturlielumu vai kritēriju automātiski attiecas arī uz attiecīgajam raksturlielumam vai/un kritērijam atbilstošajiem elementiem, robežvērtībām un metodiskajiem standartiem. Citiem vārdiem sakot, ja dalībvalsts nolemj konkrētu raksturlielumu vai kritēriju neizmantot, tā nolemj neizmantot arī ar minēto raksturlielumu un/vai kritēriju saistītās robežvērtības.

No tā secināms, ka tad, **kad dalībvalstis saskaņā ar direktīvas 17. pantu atjaunina jūras stratēģijas, tām ir atļauts ES, reģionālā vai apakšreģionālā līmenī noteiktās robežvērtības neizmantot tikai tiktāl, cik minētās robežvērtības attiecas uz raksturlielumiem vai kritērijiem, kurus dalībvalstis saskaņā ar direktīvā un lēmumā izklāstītajiem nosacījumiem ir izvēlējušās nepiemērot**.

IV. **Robežvērtību izmantošana vides stāvokļa novērtēšanā**

Lēmums prasa dalībvalstīm robežvērtības, kā arī citus kritērijus un metodiskos standartus, kas saistīti ar LVS noteikšanu un novērtēšanu, noteikt līdz 2018. gadam vai "*pēc iespējas drīz pēc tam*" ar nosacījumu, ka tās Komisijai sniegušas attiecīgu pamatojumu (5. pants).

Ņemot vērā direktīvas mērķi labu jūras vides stāvokli sasniegt vai tā saglabāšanu iedibināt vēlākais līdz 2020. gadam, dalībvalstīm direktīvas īstenošanas otrajā ciklā vajadzētu būt noteikušām robežvērtības ([9]).

Saskaņā ar lēmuma 6. pantu, tiklīdz šīs robežvērtības ir noteiktas, dalībvalstīm jūras stratēģiju atjaunināšanas laikā būtu Komisija jāinformē par šādu vērtību un citu metodisko standartu izmantošanu LVS novērtēšanā.

Tāpēc sagaidāms, ka i) direktīvas 8. panta 1. punktā un 9. panta 1. punktā paredzētā LVS sākotnējā novērtējuma un definējuma un ii) saskaņā ar 10. panta 1. punktu noteikto vides mērķrādītāju nākamajos atjauninājumos, ko veiks saskaņā ar 17. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu, dalībvalstis attiecībā uz kritērijiem, kurus tās izmantos vides stāvokļa novērtēšanai, piemēros Savienības, reģionāla vai apakšreģionāla mēroga sadarbībā noteiktās robežvērtības, kā arī no spēkā esošiem tiesību aktiem izrietošas robežvērtības, kas jau noteiktas lēmuma pielikumā.

Ja dalībvalstis šīs robežvērtības izmantot nespēj, it īpaši sākotnējā novērtējuma atjaunināšanā, kas veicama atbilstīgi 8. panta 1. punktam, tas būtu pienācīgi jāpamato. Piemēram, var būt gadījumi, kad atjauninātajā ziņojumā par LVS saskaņā ar 9. panta 1. punktu dalībvalsts izmanto noteiktās robežvērtības, bet tās pašas robežvērtības izmantot, lai atjauninātu sākotnējo novērtējumu saskaņā ar 8. panta 1. punktu, nav varējusi tāpēc, ka jūras ūdeņu novērtējuma sagatavošanas laikā šīs vērtības vēl nebija noteiktas.

Tātad, **izvērtējot dalībvalstu atjauninātās jūras stratēģijas, īpaši jūras ūdeņu stāvokļa novērtējumu un panākumus LVS sasniegšanā, Komisija pārbaudīs, vai dalībvalstis, atjauninātajās jūras stratēģijās nosakot LVS, ir izmantojušas robežvērtības.**

([8]) Tā kā dalībvalstīm ar zināmiem nosacījumiem ir atļauts dažus raksturlielumus vai primāros kritērijus neizmantot un lemt par to (ja lēmuma pielikumā nav noteikts citādi), vai piemērot sekundāros kritērijus, lēmuma 6. pantā lietotais vārds "nolēmusi" ir jāsaprot kā dalībvalstu izdarīta izvēle, kurus raksturlielumus un kritērijus piemērot.

([9]) Lēmuma 5. panta 1. punkts un 5. panta 2. punkts.

PIELIKUMS

NOTEIKTĀS LABA VIDES STĀVOKĻA ROBEŽVĒRTĪBAS

Lēmums prasa izmantot šādas robežvērtības, kas izriet no spēkā esošiem Savienības tiesību aktiem.

Kritērijs	Robežvērtība
D3C1 Zvejas izraisīta mirstība	Komerciāliem mērķiem izmantoto sugu populāciju zvejas izraisītās mirstības rādītājs ir vienāds ar vai zemāks par līmeni, pie kura iespējams maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms (*MSY*).
D3C2 Nārsta bara biomasa	Komerciāliem mērķiem izmantoto sugu nārsta bara biomasa ir lielāka par biomasas līmeni, pie kura iespējams maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms (*MSY*).
D5C1 Barības vielu koncentrācija	Robežvērtības ir šādas: a) piekrastes ūdeņos – vērtības, kas noteiktas saskaņā ar Direktīvu 2000/60/EK
D5C2 Hlorofila *a* koncentrācija	Robežvērtības ir šādas: a) piekrastes ūdeņos – vērtības, kas noteiktas saskaņā ar Direktīvu 2000/60/EK
D5C5 Izšķīdušais skābeklis	Robežvērtības ir šādas: a) piekrastes ūdeņos – vērtības, kas noteiktas saskaņā ar Direktīvu 2000/60/EK
D8C1 Piesārņotāju koncentrācija	Piekrastes un teritoriālajos ūdeņos piesārņotāju koncentrācijas nepārsniedz šādas robežvērtības: a) iedaļas "kritērija elementi" 1. punkta a) apakšpunktā minētie piesārņotāji – vērtības, kas noteiktas saskaņā ar Direktīvu 2000/60/EK […] Aiz teritoriālajiem ūdeņiem piesārņotāju koncentrācijas nepārsniedz šādas robežvērtības: a) piesārņotāji, kas atlasīti saskaņā ar iedaļas "kritērija elementi" 2. punkta a) apakšpunktu, – piekrastes un teritoriālajiem ūdeņiem piemērojamās vērtības
D9C1 Piesārņotāju daudzums jūras veltēs	Piesārņotāju līmenis nozvejotu vai savvaļā iegūtu (izņemot marikultūrā audzētu zivju) jūras velšu (t. sk. zivju, vēžveidīgo, gliemju, adatādaiņu, jūras aļģu un citu ēdamo augu) ēdamajos audos (attiecīgi muskuļos, aknās, ikros, mīkstumā vai citās mīkstās daļās) nepārsniedz šādas vērtības: a) Regulā (EK) Nr. 1881/2006 uzskaitītie piesārņotāji – minētajā regulā noteiktie maksimālie līmeņi, kas šā lēmuma kontekstā uzskatāmi par robežvērtībām

Turklāt Savienības līmeņa sadarbībā, kurai, kā paskaidrots lēmuma 12. apsvērumā, jānotiek "*saskaņā ar kopējo īstenošanas stratēģiju, kuru dalībvalstis un Komisija izveidojušas, piemērojot Direktīvu 2008/56/EK*", ir noteiktas šādas robežvērtības.

Kritērijs	Robežvērtība
D6C4 Dzīvotņu zudums	Novērtējamajā teritorijā sastopama bentisko dzīvotņu lieltipa platības maksimālā proporcionālā daļa, kas var izzust, ir 2 % no lieltipa dabiskās platības (≤ 2 %) (D6C4).

Kritērijs	Robežvērtība
D6C5 Nelabvēlīga ietekme uz dzīvotnēm	Novērtējamajā teritorijā sastopama bentisko dzīvotņu lieltipa maksimālā proporcionālā daļa, ko var skart nelabvēlīga ietekme, ir 25 % no lieltipa dabiskās platības (≤ 25 %). Tā ietver bentisko dzīvotņu lieltipa proporcionālo daļu, kas izzudusi (D6C5). Bentisko dzīvotņu lieltips novērtējamajā teritorijā ir ietekmēts nelabvēlīgi, ja tā biotiskā un abiotiskā struktūra un funkcijas (piem., tipiskais sugu sastāvs, relatīvais skaitliskums un izmērstruktūra, jutīgas sugas vai sugas, kas nodrošina galvenās funkcijas, dzīvotņu un ekosistēmas procesu atkopšanās spēja un funkcionēšana) uzrāda nepieņemamu novirzi no atsauces stāvokļa (D6C5).
D10C1 Piedrazojums piekrastē	20 drazu vienības uz 100 m piekrastes
D11C1 Impulstroksnis	Īslaicīgas ekspozīcijas (viena diena, t. i., dienas ekspozīcija) gadījumā: pētāmās sugas izmantotās novērtējamās teritorijas / dzīvotnes teritorijas maksimālā proporcionālā daļa, par kuru tiek pieņemts, ka tā eksponēta par bioloģiski kaitīgās ietekmes sākumlīmeni (*LOBE*) augstāka līmeņa impulstroksnim, vienas dienas laikā ir 20 % vai mazāka (≤ 20 %). Ilgtermiņa ekspozīcijas (viens gads) gadījumā aprēķina vidējo ekspozīciju. Pētāmās sugas izmantotās novērtējamās teritorijas / dzīvotnes teritorijas maksimālā proporcionālā daļa, par kuru tiek pieņemts, ka tā eksponēta par *LOBE* augstāka līmeņa impulstroksnim, viena gada laikā vidēji ir 10 % vai mazāka (≤ 10 %).
D11C2 Pastāvīgs troksnis	Saskaņā ar mērķi saglabāt 80 % no ekoloģiskās kapacitātes/dzīvotnes lieluma nevienā novērtējuma gada mēnesī mērķsugas dzīvotnes platības daļa, kurā trokšņa līmenis ir virs *LOBE*, nedrīkst pārsniegt 20 %.

Saskaņā ar lēmumu Savienības līmenī vēl jānosaka šādu kritēriju robežvērtības: jūras piedrazojums vertikālā ūdens slāņa augšējā daļā un uz jūras gultnes; mikropiedrazojums piekrastē, vertikālā ūdens slāņa augšējā daļā un jūras gultnes nogulās; nelabvēlīga ietekme uz jūras gultnes dzīvotnēm. Dažas no pārējām robežvērtībām jau ir vai patlaban tiek noteiktas reģionāla vai apakšreģionāla līmeņa sadarbībā. Lēmuma 12. apsvērumā skaidrots, ka šajā gadījumā dalībvalstīm tās būtu jānosaka, piemēram, "*atsaucoties uz reģionālo jūras konvenciju pieņemtām vērtībām vai šo konvenciju satvarā izstrādājot jaunas vērtības*". Tās skaidri izklāstītas lēmuma pielikumā ([1]).

([1]) Sk. Kopīgā pētniecības centra ziņojumu "Marine Strategy Framework Directive – Thresholds for MSFD criteria: state of play and next steps". Tā kā diskusijas par LVS lēmuma īstenošanu ir spraigas, daļa no šajā ziņojumā sniegtās informācijas vairs nav aktuāla.